

Sosiaalipedagogisia tарттumisia hetkiin Virossa ja Venäjällä

Tapio Salomäki

Elämme epävarmuuden aikakautta. Yhteiskunnalliset muutokset, tapahtumat ja yllätykselliset tilanteet raamittavat ihmisten elämää. Köyhyys, työttömyys, rikollisuus, piittaamattomuus ja toisten ihmisten monenlainen hyväksikäyttö nivoutuvat vyyhdeksi, joka näyttäytyy toivottomuutena ja apatiana ja sietämättömänä arkena monille ihmisille Suomessa, mutta erityisen vaikea tilanne on haavoittuvissa olosuhteissa elävillä ihmisillä Virossa ja Venäjällä. Tästä ahdingosta kumpuaa eettinen vaade tehdä jotakin joka tukee ja vahvistaa erityisesti lapsia löytämään itsessään olevia voimavaroja. Sosiaalialan ammattilaisille ja alalle koulututtaville voimavarojen tunnistamisessa on haastetta. Artikkelissa esitellään Pirkanmaan ammattikorkeakoulun toteuttamaa Lapset elämänsä valtiaksi -hanketta yhtenä yrityksenä tehdä jotakin hyvään pyrkien, ja tarkastellaan siihen liittyviä toimimisen haasteita ja kokemuksia sosiaalipedagogisesta viitekehyksestä käsin.

Lapset elämänsä valtiaksi -hanke

Lapset elämänsä valtiaksi -hanke on osa PIRAMK:n vapaavalintaisia opintoja. Ratkaisu on sikäli hyvä, että se mahdollistaa motivoituneiden opiskelijoiden osallistumisen toimintaan. Hankkeen to-

teuttamiseksi teemme Tarttoon, Viroon ja Pietariin projektimatkoja noin kolme lukuvuodessa. Viroon suuntautuneet projektimatkat ovat olleet avoimia myös muille osallistujille: ryhmässä on noin kymmenen sosionomi-opiskelijan lisäksi työssä olevia sosionomeja, sosiaalisvattajia, kolmannen sektorin toimijoita (mm. CP-liitosta) ja muita vapaaehtoistyöntekijöitä. Onpa mukana ollut opiskelijoiden lapsia ja isoäitejäkin. Venäjälle suuntautuville projektimatkoille on osallistunut pääsääntöisesti 4–8 sosionomi-opiskelijaa ja yksi opettaja. Muutamalla matkalla on ollut mukana TV-toimittajia, lehtimiehiä ja STAKES:n (nyk. THL) tutkijoita. Ryhmäkoko on sopiva, kun huomioidaan liikuminen busseissa ja metroissa sekä majoittautuminen. On varauduttava siihenkin, että kaikki matkalaiset eivät mahdu Pietarissa samaan metrovaunuun. Kuka jää viimeisenä metroasemalle? Niin ikään yhteistyökumppanien tilat ovat usein varsin pienet, eikä tuoleja ja teekuppejakaan ole varattu isolle joukolle ihmisiä. Ihanneryhmä on heterogeeninen: eri-ikäisiä, eri sukupuolta olevia ja erilaisen kokemustaan omaavia opiskelijoita. Opiskelijat itse ovat pitäneet ryhmän heterogeenisyyttä rikkautena ja koulumaisuutta vähentävänä tekijänä.

Projektioiskelun mahdollisuuksia

Pirkko Anttilan (2004, 155) mukaan projektitoiminta on käytännönläheistä, jolloin yhteys tämän hetken todellisuuteen on vahva. Opettajalle tämä merkitsee varmuutta siitä, että opetus ja oppiminen ovat tässä ajassa, mieluummin jopa huomissa. Toisen osapuolen kuunteleminen ja moniammatillinen työote ovat ankkuroineet oppimisen projektiiiviseksi. Projektioiskelu on tarjonnut mahdollisuuden tarttua nopeasti syntyneisiin tilanteisiin. Toisaalta se on tarjonnut opiskelijoille sitoutumisen ja vastuunkannon areenan, joka on rakentunut mielekkäiden ongelmien tai ilmiöiden ympärille. Teoriaa on voinut yhdistää käytäntöön ja käytäntö on lisännyt teorian nälkää. Käytännönläheisyys on monille ammattikorkeakouluopiskelijoille tärkeätä.

Vahvaa projekteissa on myös niiden kiteytynyt johtoajatus tai näkemys, joka auttaa opiskelijaa paikantamaan itsensä ja toimintansa.

Projektimuotoisen työskentelyn taustalla on näkemys kokemuksellisuuden merkityksestä. Induktiivinen lähestymistapa maailmaan on luonteva ammatilliselle koulutukselle erotuksena yliopiston deduktiivisesta lähestymistavasta. Kokemuksellisuuden ensisijaisuus vahvistaa oppimisessa käsitystä, että aristotelelainen teko on perusta uuden oppimiselle. Teon tekeminen vaatii tekijältä aitoa läsnäoloa tässä ja nyt. Venkulan (2005, 67) mukaan preesensissä eläminen kehittää valpautta ja tilannetajua. Hetkessä eläminen voi olla nuorelle opiskelijalle vaativaa, vaikkakin antoisaa. Tämä on lähellä oppimista olemalla (Kotila 2003, 39–40). Tämä väheksytty oppimisen muoto sisältää paljon hiljaista tietoa, jota tarvitaan silloin, kun asiat pitää jättää rauhaan. Erityisesti lapset ja nuoret tunnistavat aikuisissa epäaidon olemisen.

Toimintaan sitoutuminen on tärkeätä projektien onnistumisessa. Sitoutumista helpottaa, kun tekijät voivat osallistua toiminnan suunnitteluun. Ylhäältäpäin annettuihin, valmiiksi rakennettuihin projekteihin on vaikea löytää tekijöitä. Aito innostus ei syty ja mukana on monia näennäistoimijoita. Sosiokulttuurisen oppimiskäsityksen mukaan opiskelijat ja opettajat työskentelevät yhteistoiminnallisesti. Projektin sisältö tehdään näkyväksi ja yhdessä päätetään, miten edetään (Lakkala 2008, 126). Venäjän ja Viron hankkeissa opiskelijat ovat olleet vahvasti mukana suunnittelussa, toteutuksessa ja arvioinnissa. Erityisen tärkeätä on ottaa opiskelijat mukaan etukäteisarviointiin, jossa etukäteen arvioidaan opiskelijoiden aitoa kiinnostusta ja resursseja osallistua esim. uuden projektin aloittamiseen. Olemme tietoisesti pyrkineet opetuksessa murentamaan Paolo Freiren mainitseman ”banking” -ilmiön, jossa opettaja kaataa opin tai totuuden opiskelijoille (Freire 2000, 72).

Venäjälle lähteviä opiskelijoita on yleensä enemmän kuin mukaan voidaan ottaa. Lähtevät opiskelijat haastatellaan, sillä on tärkeätä saada muodostettua toimiva, luotettava projektiryhmä. Matkaan pyritään saamaan mukaan kokeneiden opiskelijoiden lisäksi myös ensikertalaisia. Pitkään mukana olleiden opiskelijoiden rooli muuttuu vähitellen noviisista taitavaksi tekijäksi. Yhteistyömme jatkuu usein myös valmistumisen jälkeen, jolloin hankkeeseen osallistuneet muodostavat

verkoston. Koska toimimme epävarmoissa olosuhteissa, opiskelijoilta edellytetään kohtuullisen vahvaa stressin ja jännitteiden sietämistä. Omista henkilökohtaisista tarpeista joutuu tinkimään, eikä ehdikään käydä museoissa tai ostoksilla kuten tavanomaisesti matkailtaessa.

Käytännönläheisyyttä oppimisessa tukevat avoimet oppimisympäristöt. Suljettu, luokkahuonekeskeinen ympäristö ei tarjoa opiskelijoille niinkään mahdollisuuksia vaikuttaa opetukseen ja oppimisprosessin etenemiseen. Suljettu oppimisympäristö vaatii ennalta määrättyä opetustoimintaa, riskien välttämistä, varmuutta. Avoimissa oppimisympäristöissä sen sijaan korostuvat verkostoituminen, aktiivisuus, itseohjautuvuus sekä prosessikeskeisyys. Oppiminen pohjautuu enemmänkin reaalitodellisuuteen ja oppimisympäristöajatteluun kuin opetus suunnitelmajatteluun (Manninen ym. 2007, 32–33). Epävarmuudessa toimiminen edellyttää riskien ottamista. Suomen lähialueet ovat tarjonneet aidon, haasteellisen oppimisympäristön 1990-luvun alkupuolelta lähtien.

Hankkeen kehittyminen ja tavoitteet

Virossa yhteistyö alkoi MLL:n Hämeen piirin kutsusta lähteä perustamaan turvataloa Tarttoon. Alussa yhteistyö oli enemmänkin auttamista, mutta vuosien mittaan toiminnasta on löydettävissä sosiokulttuurisia elementtejä. Teemoitettujen projektimatkojen aikana maalasimme huonekaluja, teimme puutarhatöitä ja järjestimme yöretkiä turvakodin lasten kanssa Taevaskoen metsiin. Turvatalon lasten peseytymisolosuhteiden kohentamiseksi ryhdyimme rakentamaan saunaa yhdessä rakentamisen ammattilaisten ja vapaaehtoistyöntekijöiden kanssa. Rakentamisen ohessa myös juhlimme. Tarton turvatalon kanssa vietetyt vuosittaiset pikkujoulut ovat muodostuneet monenlaisten ihmisten yhteiseksi tapahtumaksi. Virossa loimme yhteistyösuhteita erityisesti Itä-Virossa (Rakvere, Sillamäki) sijaitseviin organisaatioihin. Sieltä oli luontevaa siirtyä Venäjälle Suomen Setlementtiliiton vahvojen kontaktien siivittämänä (Salomäki 1995, 54–72).

Toiminnan laajetessa Virossa ja Venäjällä oli tarkoituksenmukaista löytää mikroprojekteille yhteinen, kantava nimi. Nimen ”Lapset elä-

mänsä valtiaiksi” mukaisesti pyrimme tukemaan lasten valtaistumista ja vahvistamaan lasten subjektiviteettia kulttuurisen demokratian (taide, valokuvaus, video) keinoin (Kurki 2000, 54–58). Hankkeen tavoitteena on vahvistaa lasten ja erityisesti riskiolosuhteissa elävien lasten ääntä ja näkyvyyttä yhteiskunnissa. Tapaamme turvataloissa lapsia, joilla on traumatisoivia kokemuksia: he ovat sodan kauhujen ahdistamia, ihmiskaupan ja seksuaalisen hyväksikäytön uhreja, rajua päihteiden käyttöä harrastavia ja vakavasti sairastuneita. Siitä huolimatta toiminnan lähtökohtamme on kohdata ensisijaisesti lapsia ja vahvistaa heissä olevia potentiaaleja. Tarkoitus on oppia toimimaan lapsen kanssa tässä ja nyt ja löytää arjesta kehitystä tukevia elementtejä.

Tavoitteena on myös saattaa ja kannustaa erilaisia toimijoita yhteistyöhön, toimia eräänlaisena verkopunojana ja madaltaa sektorikeskeisen ajattelun ja käytäntöjen aiheuttamia raja-aitoja. Vuosien varrella monet projektiin osallistuneet sosionomi-opiskelijat ovat uudessa työpaikassaan voineet jatkaa verkostoitumista ja avata uusia yhteistyösuhteita Suomen lähialueille.

Opimme myös työstä ja työssä. Vaikka aineelliset olosuhteet Suomen lähialueilla ovat vaatimattomat, henkilökunta on usein idearikasta ja luovaa. Voimme seurata esimerkillistä toimintaa lasten ja nuorten kanssa. Usein olemme ihastelleet esim. Tarton lasten turvakodin henkilöstön tapaa toimia, kun he tukevat ujon ja syrjäänvetäytyvän nuoren laulu- tai musiikkiesitystä. Hyvät mallit kannustavat kokeilemaan itsekin (doing by making). Venäjällä olemme nauttineet vieraanvaraisuudesta ja lämminhenkisyydestä.

Hankkeen tarkoituksena on myös vahvistaa opiskelijoiden tietotaitoa kansainvälisessä toimintakentässä. Jollekin on tärkeätä vahvistaa kielitaitoaan, joku opettelee liikkumaan metrolla. Kolmas arvelee selviytyvänsä sittenkin Mosambikissa. Odotukset ja piilomotiivit, jotka ovat hyvin yksilöllisiä, on projektivetäjän tehtävänä huomioida. Tärkeä tavoite on lisäksi oppia työskentelemään epävarmuudessa ja säilyttää toimintakyky nopeasti muuttuvissa tilanteissa. Selviytyminen kiperistäkin tilanteista vahvistaa luottamusta toimia rationaalisesti myös tulevaisuudessa.

Hankkeen osaprojektit

Kehitysprojektin luonteen mukaisesti käynnissä on useita osaprojekteja samanaikaisesti. Jotkut projekteista ovat alkamassa, jotkut ovat kiihkeässä huipennuksessa ja jostakin on tehtävä arvioivaa yhteenvetoa. Projektin tekijöiltä tämä vaatii hyvää stressin sietokykyä.

Lasten ympäristökasvatus -projektissa olemme suunnitelleet ja toteuttaneet Viipurissa turvatalo Spasateleny Krugin, EGO's keskuksen ja nykyään Viipuri-keskuksen lasten kanssa heidän lähiympäristönsä tilan kohentamista ja tilan muuttamista paikaksi. Olemme muun muassa istuttaneet kukkia ja pensaita, maalanneet taloa ja rakentaneet peli-tilaa koripallopelille.

Lasten elämyspedagogisessa projektissa olemme rakentaneet viipurilaisille lapsille ja heidän huoltajilleen city-seikkailullisia aktiviteetteja Tampereella. Nuorisotalo Radugasta ja lasten kansainvälisestä toimintakeskuksesta on ollut kaksi lapsiryhmää vieraanamme. Niin ikään Virosta Kaagveren erityiskoulusta on ollut nuoria palkintomatalla Tampereella. Sosionomi-opiskelijat ovat osallistuneet vastaavalle retkelle Viipurissa Viipurin opettajankoulutuslaitoksen organisoimana vuonna 2000. Seuraavana vuonna matkustimme Toijalassa sijaitsevan perhekodin nuorten kanssa city-seikkailumatkalle Viipuriin.

Koulu on siistiä! -projektissa pyritään tukemaan lasten koulunkäyntiä ja vahvistamaan myönteisiä koulukokemuksia. Yhteistyö aloitettiin pietarilaisen koulu n:o 256:n kanssa jalkapallo-ottelulla Suomi-Venäjä. Opettajien mukaan paikalla oli myös lapsia, jota ei ole näkynyt muutamaan vuoteen koulussa. Yhteistyömme jatkui lasten suunnitelmassa yhteistä ohjelmaa. Vyörytimme aikahorisonttia eteenpäin: keväällä suunniteltiin toimintaa syksyksi ja syksyllä seuraavaksi talveksi. Suosituin yhteistyömuotomme olivat luontoretket Pietarin ulkopuolelle ja talvisin luistelu- ja mäenlaskuretket.

Vuonna 2008 projektia jatkettiin koulu n:o 260:n lasten kanssa. He haluavat suunnitella ja toteuttaa juhlia kanssamme. Olemme onnistuneet osallistumaan jo kaksiin pitoihin. Lisäksi olemme tehneet heidän kanssa videon ”Sota”, joka on vielä editointivaiheessa.

Haavoittuvissa olosuhteissa elävät lapset ovat vaarassa monenlaiselle hyväksikäytölle. Vuosina 1999–2000 osallistuimme STOP2 – Minors in sex trade -hankkeeseen (Jyrkinen & Karjalainen 2001, 163). STAKES:n koordinoimassa hankkeessa oli mukana muun muassa sisäasiainministeriön, Opetusministeriön, keskusrikospoliisin, Helsingin poliisin ja muutamien kansalaisjärjestöjen edustus. Kansainvälisessä komiteassa ovat mukana Tallinnan poliisi, AIDS-tuki-keskus, Pietarin miliisi ja Sosiologian tutkimuslaitos sekä Saksasta Hampurin ja Bonnin poliisien edustus. Meidän tehtävämme oli kartoittaa STAKES:n tutkijoiden kanssa turvatalo Spasatelney Krugin (Viipuri) lasten henkilökohtaista reviiiriä ja seksuaalista hyväksikäyttöä sekä liikkuvuutta öisessä Viipurissa. Hanketta toimimme esiin yhteistyössä TV 2:n Silminnäkiä-dokumentissa vuonna 2002. Tällä hetkellä teemme asiassa yhteistyötä Pietarissa Stellit-organisaation kanssa, jolla on vahvaa kokemusta mm. kadulla tehtävästä sosiaalityöstä.

”Kuka pelkää kaksipäistä koiraa” -projektissa lapset (synt. 1996–98) toivat piirtäen esiin pelottavia ja miellyttäviä paikkoja. Viipurista lasten kansainvälisen toimintakeskuksen, koulu n:o 6:n, turvatalo Spasatelney Krugin ja Tampereelta Lukonmäen päiväkodin sekä Pispán koulun lasten työt olivat näyttelyissä Helsingissä, Tampereella ja Viipurissa. Meillä ei ollut riittävästi aikaa eikä taitojakaan käsitellä lasten pelottaviin paikkoihin (sodat, tulipalot, onnettomuudet) liittyviä kokemuksia, joita piirustukset herättivät lapsissa. Tämä loi perustan seuraavalle projektille, jossa lapset ottavat valokuvia mielipaikoistaan. ”Jokaisella on paikka” -valokuvausprojektissa n. 40 lasta (Viipurissa turvatalot Spasatelney Krug, Dikoni, maaseutu-prijut, erityiskoulu, koulu n:o 11, Pietarissa poikien talo, turvatalo Vospitelney Dom sekä Tampereella Amurin koulu) kuvasi mielipaikkojaan. Heistä itsestään on kuva myös mielipaikassa. Valokuvista on rakennettu näyttely, joka on ollut esillä TerveSos-messuilla Tampereella vuonna 2000, Tukholmassa FESET:n konferenssissa vuonna 2001, Viipurin kirjastossa vuonna 2002 ja Voipaalan lasten kuvataidekeskuksessa vuonna 2003. Valokuvatessaan lapset asettuvat suhteeseen ja resonoivaan vuoropuheluun ympäristön kanssa. Tila muuttuu silloin merkitykselliseksi paikaksi. Lapset löysivät helposti mielipaikkansa

ja saimme mahdollisuuden juosta pitkin Viipurin metsiköitä, merenrantakallioita ja takapihoja. Voimaannuttava valokuvaus -projekti jatkuu edelleen mutta siten, että lasten kanssa työtä tekevät aikuiset otetaan projektiin tiiviimmin mukaan.

Vuonna 2003 osallistuimme Pietarin kaupungin 300-vuotisjuhliin osana virallista Suomen ohjelmaa rakentamalla valokuvausnäyttelyn Pietarissa Herzenin yliopistoon yhdessä sosiaalipedagogisen yksikön kanssa. Yhteistyö syveni merkittävästi näyttelyn rakentamisen yhteydessä. 2000-luvulla olemme järjestäneet Herzenin yliopistossa kaksi seminaaria päihteisiin ja lähisuhdeväkivaltaan liittyen. Syksyksi olemme suunnitelleet Herzenin yliopiston kanssa lyhyemmän seminaarin koulukiusaamisesta. Lisäksi sosiaalialan Suomi–Venäjä-verkoston kautta olemme mukana FIRST-intensiiviohjelmassa.

Videoprojektissa turvakodin lapset ovat suunnitelleet ja kuvanneet videot. Editointi on tehty Suomessa. Vaikka toteuttamistapa on vapaa, ovat lapset päätyneet dokumentaariin videoihin. Videoitten tekeminen tarjoaa mahdollisuuden tarkastella asioita ulkopuolisin silmin. Se voidaan nähdä myös osaksi mediakasvatusta. Ensimmäisen videon (Moi Dom-Kotini) ovat suunnitelleet Spasatelney Krugin lapset (Viipuri) vuonna 1997, saman talon lapset tekivät videon (Minun todellinen elämäni) vuonna 2001 ja videon Elämää turvakodissa vuonna 2003. Pietarilaisen turvatalon Vospitelney Domin lapset kuvasivat videon (Meidän kiva perheemme) vuonna 2004 sekä turvatalo Fedorin lapset videon (Kulkurit) vuonna 2005. Viimeksi mainittua videota on työstetty narratiivisesti siten, että Lempäälästä perhekodin Kissanminttu & Kissankellon lapset ovat videoineet jatko-osan. Loppumusiikki on tehty yhteistyössä Kylmäkosken vankilan päihdekuntoutus-osaston kanssa. Kolmatta osaa ovat työstämässä Turkin Ankarassa Cedam-organisaation lapset. Työn alla on myös keväällä 2009 Transit-Prijutin (Pietari) lasten kuvaama video (Turvakotimme). Videot ovat olleet esillä Tampereen kansanvälisillä filmifestivaaleilla, Helsingissä ”Minun elokuvani” -tapahtumassa sekä kansainvälisissä konferensseissa.

Virossa olemme pitkään tehneet yhteistyötä Tarton maakunnassa sijaitsevan Kaagveren erityiskoulun kanssa. Kaagveren erityiskoulussa on pikkurikoksiin syyllistyneitä, päihteitä käyttäneitä ja koulun-

käyntiongelmista kuntoutuvia tyttöjä. Kaagveressä on ollut vahvaa kuvaamataidon hyödyntämistä lasten kuntoutuksessa. Olemme järjestäneet vuosina 1989 ja 1990 kaksi myyntinäyttelyä varojen keräämiseksi Kaagvereen. Viime vuosina yhteistyö on keskittynyt elämyksellisten sanaristikkojen täyttämiseen. Lähetämme syksyisin Kaagvereen sosionomi-opiskelijoiden suunnittelemaa ja rakentamia kansioita, joissa on pieniä rasioita ja niissä pieniä esineitä tunnistettaviksi. Esineet on nimettävä ja sanat kirjoitetaan suuriin sanaristikkoihin. Projektilla olemme tukemassa nuorten suomenkielen opiskelua. Joulukuussa on palkintojenjakotilaisuus.

Useana vuonna olemme vierailleet joulun alla myös Tarton vankilassa, vaikka vangit ovatkin aikuisia. Vankien kanssa toteutettavassa yhteisessä laulu- ja musiikkitilaisuudessa vahvistamme yhteyttä lapsuuteen. Elinkautisvangin ja sosionomi-opiskelijan kohtaamisessa kasvotusten on vahva tunnelataus ja se vahvistaa dialogisuutta ihmisten välillä (Freire 2000, 88).

Tarton lasten turvakodin kanssa ylläpidämme ja kehitämme juhla-perinteitä järjestämällä yhdessä jokavuotiset pikkujoulut. Kyseessä ei ole mitkään pienet juhlat, sillä juhliin osallistuu turvakodin yhteistyökumppaneita, kuten lastenkotien väkeä, poliisi, Tarton yliopiston opiskelijoita ja vapaaehtoistyöntekijöitä. Joulupukki on vuonna 1992 yhteistyön aloittanut sosiaalikasvattaja ja nykyään lastensuojelualan ammattilainen. Turvatalo juhla-kerustellaan yhdessä lasten, nykyään myös pieneten lasten äitien, kanssa. Joulupuuron muhittaminen ja piparien paistaminen ovat myös osa juhla-perinnettä. Ohjelmaa on viime vuosina teemoitettu. Niinpä olemme olleet satuolentoina, seuraavana vuonna eläiminä tai sirkuslaisina. Viime vuonna juhlimme itämaisissa joulunalustunnelmissa. Tämän vuoden teemana on suomalais-virolainen kulttuuri.

Tästä hetkestä eteenpäin

Tämä nyt jo yli 15 vuotta jatkunut yhteistoiminta lukuisten organisaatioiden ja toimijoiden kanssa sekä Suomessa että Suomen lähialueilla on edellyttänyt luottamusta, avoimuutta ja ymmärrystä

erilaisesta toimintakulttuurista, arvoista, historiasta ja tämän ajan toimintapyrkimyksistä. Epävarmuudessa eläminen vaatii jotain pysyvää, luotettavaa elementtiä. Se on ohjannut meitä kunnioittavaan ja nöyrään kanssakäymiseen. Toisen osapuolen aito kuunteleminen luo perustan toista kunnioittavalle vuorovaikutukselle. Erityisen varovaisia olemme olleet siinä, ettemme ryhdy oppimestareiksi neuvomaan ja opastamaan venäläisiä ja virolaisia. Toisaalta on säilytettävä kriittinen katse todellisuuteen (Kurki 2000, 112). Heikkojen signaalien tulkintaa ei pidä jättää tässä vähälle huomiolle.

Yhteistyömme Virossa ja Venäjällä on jatkunut läpi suomalaisen ammatillisen koulutuksen muutosvaiheen opistoasteisesta koulutuksesta ammattikorkeakoulutukseen. Olen kokenut projektiivisen oppimisympäristön sosiaalialan opettajan työtä rikastuttavana ja innostanut tarttumaan Suomessakin toteutettaviin hankkeisiin. PIRAMK:n johdolta olen saanut kannustusta ja tukea, jota ilman projektiivinen työte ei olisi elänyt pitkään (Uotila 2008, 53). Opiskelijoiden palautteet projektista ovat olleet myönteisiä ja kannustavia. On koettu innostunutta ryhmähenkeä ja opittu uusia näkökulmia ja toimintatapoja. Projektitoimintaa sävyttänyt huumori koetaan innostavaksi ja voimia antavaksi. Eniten opiskelijat antavat kritiikkiä tiukasta aikataulusta ja omien (kieli)taitojen vähyydestä. Joillekin tiivis yhdessäolo myös lisää ahdistusta, ”samat naamat rupeavat kiristämään pinnaa”.

Vuoden 2010 alusta PIRAMK ja TAMK yhdistyvät Tampereen ammattikorkeakouluksi. Näen yhdistymisessä myönteisiä mahdollisuuksia projektiivisen oppimisprosessin kehittämiseen osaksi ammattikorkeakoulun tutkimus- ja kehittämistoimintaa. Lapset elämänsä valtiaksi -hankkeella on vuoden 2009 loppuun saakka opetusministeriön erillinen valtionavustus.

Olen vakuuttunut, että oppimisympäristöjä kehittämällä ja sosio-kulttuurista otetta lisäämällä voimme vahvistaa alisuorittajien opiskelijoiden oppimista. Opiskelija, joka jättää tehtäviään koulussa tekemättä tai ei keskity perinteiseen opetukseen, saattaa osoittaa herkkää tilannetajua, hyvää organisointikykyä tai taitoa toimia luovasti ja rakentavasti koulun ulkopuolisessa maailmassa. Opettajana roolini on muuttunut kanssakulkijaksi, tukijaksi, ohjaajaksi ja innostajaksi. Mut-

ta niin muuttuu opiskelijankin rooli. Tietyssä hetkessä hän voi toimia tarkoituksenmukaisemmin tai syvällisemmin kuin opettaja.

Epävarmuudessa tarvitsemme inhimillistä elämää ymmärtävää otetta. Se on välttämätöntä, vaikkakaan ei vielä riittävää ammatilliseen pätevyyteen. Leena Kurki (2000, 164) korostaa Ander-Eggin sanomaa onnellisuudesta ja omasta elämänprojektista – se luo perustan sosiokulttuuriselle innostamiselle. Lainaan artikkelin loppuun katkelman sosionomi-opiskelija Saara Virran (2009, 1) pohdinnoista vuorovaikutuksesta lasten kanssa viime kevään Venäjän matkalta:

”Tämä erittäin omalaatuinen tapa opiskella sosiaalialaa, on minulle kaikessa ajoittaisessa piinaavuudessaankin mieluinen. Rajalista on, mitä voimme tehdä lasten ja nuorten kanssa johtuen ajasta, rahasta ja muusta maailmaa pyörittävistä seikoista. Mutta se, mitä tällä matkalla opin, on että rajatonta on se, minkä prosessin matka saa oman päänsisällään aikaan. Suomalaisen lapsen tai nuoren kohtaaminen ei eroa erimaalaisen lapsen tai nuoren kohtaamisesta. Tällä tarkoitan nimenomaan vuorovaikutusta, johon suurin osa ihmisistä luonnollisesti pyrkii. Joskus tuntuu, että yhteistä kieltä ei ole, vaikka molemmilla olisi sama äidinkieli. Silloin täytyy tehdä matka omaan tapaan: tehdä työtä ja ammattilaisena etsiä, eksyä, ja toivoa lopulta löytävänsä sen tavan olla vuorovaikutuksessa, joka saattaa ihmiset lähemmäs toisiaan. Lopulta sillä, mitä puhutaan ei ole merkitystä, vaan sillä, miten puhutaan ja miksi.”

Lähteet

- Anttila, P. 2004.* Tiedonhankinnan kanavat ammatillisen asiantuntijuuden edistäjinä. Teoksessa Kotila, H. & Mutanen, A. (toim.) Tutkiva ja kehittävä ammattikorkeakoulu. Helsinki: Edita Publishing Oy.
- Freire, P. 2000.* Pedagogy of the oppressed. 30th Anniversary Edition. New York: The Continuum International Publishing Group Inc.
- Jyrkinen, M. & Karjalainen, L. (Eds.) 2001.* Minors in sex trade. Report of the European Commission STOP project. Hamina: European Commission.
- Kotila, H. 2003.* Ammattikorkeakoulupedagogiikka. Helsinki: Edita Publishing Oy.

- Kurki, L. 2000.* Sosiokulttuurinen innostaminen. Tampere: Vastapaino.
- Lakkala, S. 2008.* Inklusiivinen opettajuus. Toimintatutkimus opettajankoulutuksessa. Rovaniemi: Lapin yliopisto.
- Manninen, J. & Burman, A. & Koivunen, A. & Kuittinen, E. & Luukannel, S. & Passi, S. & Särkkä, H. 2007.* Oppimista tukevat ympäristöt. Johdatus oppimisympäristöajatteluun. Helsinki: Opetushallitus.
- Salomäki, T. 1995.* Tarttumisista hetkeen Tartossa. Tampereen sosiaalialan oppilaitoksen sosiaalikasvattajakoulutuksen yhteistyöhanke Virossa Tarton lasten turvakodin kanssa. Kurun normaalimetsäoppilaitoksen opettajakoulutuslaitokselle tehty lopputyö.
- Uotila, V. 2008.* Avoveteen, Tuulta päin. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu-PIRAMK 1.8.2000–31.7.2006. Pirkanmaan ammattikorkeakoulun julkaisusarja A. Tutkimukset ja selvitykset. nro 11. Tampere: Pirkanmaan ammattikorkeakoulu.
- Venkula, J. 2005.* Tekemisen taito. Helsinki: Gummerus.
- Virta, S. 2009.* Pietarin kirkkaimmat tähdet. Julkaisematon moniste. Pirkanmaan ammattikorkeakoulu/sosiaalialan koulutus.